Supliment al revistei „Impact strategic”

COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 4 (171) / 2020
Indexat în
CEEOL și ROAD

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

COOPERAREA INTERNAŢIONALĂ ÎN DOMENIUL INFORMAȚIILOR PENTRU COMBATEREA TERORISMULUI ISLAMIC TRANSFRONTALIER

Ștefan IOVĂNESCU

Foreign Intelligence Liaison to Counter the Transnational Islamic Terrorism

Abstract: *International intelligence liaison is an undeniable necessity in the effort against the transnational Islamic terrorism. As the threat evolved, liaison took a variety of forms, starting from the classic exchange of information and continuing with joint operations, hosting operational bases and equipment, infrastructure support and back channel diplomacy for the countries with adversarial relations. Despite its obvious advantages, liaison also entails some risks and limitations for the parties involved. Nonetheless, despite these obstacles liaison will continue to play a central role in the struggle against Islamic terrorist organizations with a global reach. However, liaison must not replace the capacity for unilateral, direct action.*

Keywords: *transnational Islamic terrorism, foreign intelligence liaison, international joint operations, extraordinary rendition, cooperation.*

Cooperarea internațională în domeniul informațiilor pentru combaterea terorismului islamic transfrontalier

Rezumat: *Cooperarea internațională în domeniul informațiilor constituie o necesitate de necontestat în efortul de combatere a terorismului islamic transfrontalier. Odată cu evoluția amenințării, cooperarea externă a ajuns să îmbrace diverse forme, pornind de la clasicul schimb de informații și până la organizarea și desfășurarea de operații în comun, găzduirea de baze și echipamente, punerea la dispoziție a infrastructurii sau crearea unor canale neoficiale de comunicare între țările aflate în conflict. Pe lângă avantajele evidente, cooperarea implică și anumite riscuri și limitări pentru părțile implicate. În pofida acestora, ea va continua să rămână un element vital în lupta împotriva organizaților teroriste islamice cu ambiții globale. Cooperarea nu trebuie totuși să înlocuiască capacitățile acţionale proprii.*

Cuvinte-cheie: *terorism islamic transfrontalier, cooperare în domeniul informațiilor, operații întrunite internaționale, extrădare extrajudiciară, cooperare.*

Introducere

De-a lungul timpului, amenințarea terorismului islamic transfrontalier a evoluat ca rezultat al adaptării sale continue la condițiile mediului de securitate. Inițial, acest tip de amenințare era asociat cu adepții teroriști care călătoreau spre state țintă din zonele afectate de acest fenomen. Ulterior, centrul de greutate al terorismului islamic transfrontalier s-a mutat spre cetățeni sau rezidenți proprii care au călătorit spre astfel de zone, s-au radicalizat și au primit pregătire specifică în tabere de antrenament din țări precum Afganistanul sau zona tribală a Pakistanului. În istoria recentă, s-a observat că un număr semnificativ de militanți islamici sunt autoradicalizaţi, fără să fi interacționat direct cu comunități sau areale islamice extremiste sau să fi parcurs alte de forme de pregătire/îndoctrinare directe. Singura conexiune a acestora cu elemente radicale are loc în mediul virtual[1].

Dezvoltarea și accesibilitatea tehnologiei de comunicații și accesul larg la internet au dus la o creștere exponențială a interacțiunilor în mediul virtual. Dincolo de dimensiunea propagandistică,

[1] Tore Hamming, “The 2016 Copenhagen ʽMatchstick’ Terror Plot and the Evolving Transnational Character of Terrorism in the West”, în *CTC Sentinel*, Volume 12, Issue 11, Combating Terrorism Center at West Point, December 2019, pp. 21-24.

Ştefan IOVĂNESCU *este doctorand în domeniul Informații și Securitate Națională în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București (e-mail: st.iovanescu@gmail.com).*

s-a profilat și o nouă modalitate de acțiune a organizațiilor teroriste – utilizarea planificatorilor virtuali. Aceștia acționează în mediul online din spații din afara razei de control a autorităților și recrutează adepți în alte țări țintă, după care îi direcționează pentru executarea unor atacuri teroriste[2]. Această abordare evidențiază încă o dată caracterul transnațional al terorismului islamic contemporan și relevă adaptarea continuă a metodelor de acțiune utilizate de organizațiile afiliate acestui fenomen.

Pentru scopul acestui articol ne vom referi la cooperarea internațională în domeniul informațiilor (*foreign intelligence liaison*), adică activitățile sau relațiile unor structuri guvernamentale aparținând a două sau mai multor state pe problematici cu privire la informații, contrainformații sau activități de informații clandestine[3]. Ne vom limita la cooperarea internațională între structuri de informații guvernamentale aparținând unor state diferite, fără a aborda problema relaționării cu entități private sau organizații de securitate internaționale.

Deși cooperarea internațională în domeniul informațiilor are o serie de avantaje de necontestat, ea generează totodată anumite riscuri și limitări pentru părțile implicate. Cu toate acestea, indiferent de opinia oricăruia dintre noi, în actualul context de securitate, cooperarea este o certitudine în munca de informații și cu atât mai mult pe linia combaterii terorismului islamic transnațional.

1. Relevanța cooperării în contextul actual de securitate

Cooperarea în domeniul informațiilor face parte din spectrul de culegere a informațiilor din surse umane. Serviciile de resort recurg la surse umane secrete sau mijloace tehnice pentru culegerea de informații și în același timp dezvoltă colaborarea cu parteneri externi pentru a-și întregi imaginea informativă pe domeniile de interes. Deși serviciile de informații din statele mici și mijlocii, mai puțin dezvoltate, au tendința de a se baza foarte mult pe partenerii lor mai puternici pentru acoperirea nevoilor lor informaționale, nu trebuie să uităm că nici chiar cele mai potente state din lume nu pot acoperi doar cu propriile capabilități întreg globul, astfel încât dezvoltarea cooperării externe poate fi benefică pentru toate părțile implicate[4].

Conform unor estimări, pe timpul Războiului Rece, aproximativ 60% din informațiile vehiculate de serviciul american de informații, CIA, erau obținute în urma cooperării externe cu diverși parteneri[5]. Odată cu sfârșitul acestei perioade și căderea Cortinei de Fier, unele alianțe s-au destrămat, formându-se noi parteneriate. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au reiterat importanța cooperării între diferitele servicii de securitate și informații, atât la nivel național, cât și pe plan extern.

Natura transnațională a organizațiilor teroriste de sorginte islamică, dintre care cele mai notorii sunt Al-Qaida și Stat Islamic, relevă cu certitudine faptul că eforturile de combatere a acestora nu au sorți de izbândă în lipsa unei abordări globale, colaborative, care transcende granițele naționale sau capabilitățile militare sau informative individuale ale oricărui stat[6]. În baza acestei abordări, „războiul global împotriva terorii"[7] și desfășurarea operațiilor militare în Afganistan și Irak au dus la aprofundarea unor relații tradiționale și la dezvoltarea de noi relații în Orientul Mijlociu și zona Asiei Centrale. Efortul de combatere a terorismului a dus chiar la inițierea relațiilor între servicii de informații considerate a fi adverse. Spre exemplu, după atacurile teroriste din septembrie 2001, Libia a fost unul dintre primele state care și-a exprimat în mod oficial oprobriul față de aceste acte, ulterior acceptând în mod tacit invadarea Afganistanului de către coaliția internațională condusă de SUA. Spre consternarea altor lideri arabi, Muammar al-Gaddafi a pus la dispoziția americanilor dosarele pe care mukhabaratul[8] libian le deținea cu privire la Al-Qaida, lucru care a ajutat în identificarea și reținerea unora dintre militanții asociați organizației[9].

După atentatele teroriste din 9/11, chiar și Federația Rusă a demonstrat deschidere spre sprijinirea eforturilor americane pe linie de combatere a terorismului. Moscova a pus la dispoziția adversarului lor tradițional, SUA, informații despre infrastructura, locațiile și taberele de antrenament ale Al-Qaida. De asemenea, în debutul intervenției americane în Afganistan, Rusia a permis chiar utilizarea spațiului său aerian și a unor foste baze

---

[2] Sorin Topor, *Terorismul cibernetic*, Editura Top Form, București, 2019, p. 86.

[3] ***, *Counterintelligence Glossary – Terms & Definitions of Interest for CI Professionals*, U.S. Department of Defense, 9 June 2014, p. 144.

[4] Hans Born, Ian Leigh, Aidan Wills, *Making International Intelligence Cooperation Accountable*, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Printing Office of the Parliament of Norway, 2015, p. 17.

[5] Martin Rudner, "Hunters and Gatherers: The Intelligence Coalition Against Islamic Terrorism", în *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Volume 17, Issue 2, Taylor & Francis Inc., 2004, p. 213.

[6] Stephane Lefebvre, "The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation", în *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Volume 16, Issue 4, Taylor & Francis Inc., 2003, p. 527.

[7] ***Războiul global împotriva terorii (Global War on Terror)*** a fost denumirea utilizată de oficialii americani pentru a face referire la lupta declanşată împotriva Al-Qaida şi a altor organizaţii teroriste în urma atacurile din 11 septembrie 2001.

[8] *Mukhabarat* este un termen folosit în lumea arabă pentru a face referire la serviciile de informaţii ale statului.

[9] Jonathan B. Schwartz, "Dealing with a "Rogue State": The Libya Precedent", în *The American Journal of International Law*, Volume 101, Issue 3, Cambridge University Press, July 2007, p. 568.

aeriene sovietice din Asia Centrală[10].

În prezent, necesitatea de cooperare externă în domeniul informațiilor este evidențiată de dezvoltarea caracterului transnațional al amenințării terorismului islamic contemporan. Spre exemplu, în mai 2019, cetățeanul sirian Mozed el-Zoebi, refugiat în Suedia, a fost condamnat de către un tribunal danez la 12 ani de închisoare pentru planificarea unui atac terorist în Copenhaga. El-Zoebi a lucrat în cooperare cu un alt cetățean sirian, Dieab Khadigah, refugiat în Germania. Khadigah a fost la rândul său condamnat la șase ani și jumătate de închisoare, o sentință mai blândă, deoarece aceasta a colaborat cu anchetatorii germani. Cei doi au fost recrutați individual, puși în contact, consiliați și coordonați de către un „planificator virtual" localizat în Siria - toate aceste activități desfăşurându-se în mediul online[11].

Planul era ca cei doi sirieni să se întâlnească în Copenhaga și să construiască cinci bombe, conform unor instrucțiuni din revista online *Inspire*, publicată de Al-Qaida. După detonarea de la distanță a bombelor, cei doi urmau să atace cu cuțitele civilii din zonă. Specialiștii guvernamentalii danezi au construit o bombă conform specificațiilor utilizate de cei doi, iar efectul mortal al acesteia a fost estimat a atinge o rază de 50 m. Ulterior, deși identitatea celui de-al treilea, planificatorul virtual, nu a fost făcută cunoscută publicului și nu există date care să certifice că cei doi sirieni cunoșteau identitatea reală a acestuia, autoritățile daneze, germane și suedeze au cooperat eficient reușind să le dejoace planul și să-i rețină pe cei doi sirieni[12].

2. Scopul și natura cooperării internaționale în domeniul informațiilor

Cooperarea în domeniul informațiilor se bazează pe principiul *quid pro quo,* care presupune o formă tranzacțională de schimb de bunuri și servicii. Această relație tranzacțională între părți este fundamentată pe exploatarea suprapunerii de interese strategice ale celor implicați. Schimbul nu trebuie neapărat privit sub forma unei tranzacții de tipul informație pentru informație. Natura „bunurilor" tranzacționate poate să difere. Spre exemplu, structurile specializate de informații ale statelor puternice, care acționează la nivel global pot coopera cu serviciile similare din state mai mici oferindu-le echipament, pregătire sau alte forme de asistență materială în schimbul sprijinului operațional pentru anumite acțiuni desfășurate în jurisdicția acestora sau alte servicii punctuale[13].

Un caz notoriu care relevă aspectele cooperării pentru combaterea terorismului islamic transfrontalier este legat de anumite activități desfășurate de CIA după atacurile din 11 septembrie 2001. Conform unor rapoarte întocmite în baza datelor disponibile public, în cadrul „războiului global împotriva terorii", CIA a cooperat la nivel internațional cu peste 50 de țări care s-au implicat sub o formă sau alta în cadrul mult contestatului program de extrădare extrajudiciară (*extraordinary rendition*). În baza relațiilor dezvoltate cu partenerul american, autoritățile relevante din aceste state au facilitat sau chiar desfășurat activități cum ar fi: găzduirea unor centre de detenție și/sau interogare pe teritoriul lor național, oferirea de asistență operațională pentru reținerea și transportul unor deținuți, permisiunea de utilizare a spațiului aerian sau a facilităților aeroportuare pentru zboruri secrete, interogarea unor suspecți și multe altele[14].

Putem astfel observa că, deși cooperarea externă dintre serviciile de informații este cel mai adesea asociată cu schimbul de informații, conceptul este unul multidimensional, cuprinzând mai multe forme de colaborare, cum ar fi:

- ***schimb de informații*** – după cum precizam anterior, cea mai uzitată formă de cooperare ce presupune transferul de informații de nivel strategic (*evaluări politico-militare și de securitate, direcții probabile de evoluție pentru diferite amenințări ş.a.m.d. – destinate, de regulă, decidenților politici*), operativ (*capabilități și modus operandi pentru forțe armate, grupuri non-statale sau alți actori care pot constitui o amenințare la adresa securității – destinate de regulă experților din domeniu*) și/sau tactic (*operații curente, inclusiv detalii cu privire la identitatea, localizarea sau acțiunile unor persoane/ grupuri țintă, destinate de regulă profesioniștilor, celor care lucrează în mod direct în domeniu*);
- ***operații întrunite*** – colaborarea în operații/ activități secrete pentru satisfacerea unor interese comune. Acestea pot include activități precum supravegherea/filajul unor obiective, organizarea flagrantului pe anumite spețe de terorism sau crimă organizată ş.a.m.d. De regulă, acestea presupun lucrul în comun a unor reprezentanți din ambele servicii și se pot desfășura pe teritoriul unuia dintre parteneri sau pe un spațiu terț, cu sau fără notificarea acestuia din urmă;
- ***găzduire de facilități și/sau echipamente*** – anumite state pot găzdui facilități sau alte elemente de infrastructură operate exclusiv de către servicii de informații sau forțe armate partenere sau se poate opta pentru un aranjament care să implice și personal al statului gazdă. Totodată, se poate recurge și la găzduirea de echipamente aparținând unor servicii de informații străine și/sau li se

[10] Rouben Azizian, "A Marriage of Convenience: Russia and U.S. Foreign Policy", în *Asian Affairs: An American Review*, Volume 30, Issue 2, Taylor & Francis Inc., 2003, p. 151.
[11] Tore Hamming, *op. cit.*, December 2019, pp. 21-24.
[12] Ibidem.
[13] Hans Born, Ian Leigh, Aidan Wills, *op. cit.*, 2015, p. 16.
[14] ***, *Globalizing Torture. CIA Secret Detention and Extraordinary Rendition*, Open Society Justice Initiative, Open Society Foundations, New York, 2013, p. 61.

poate mijloci accesul acestora la anumite elemente de infrastructură, cum ar fi cabluri sau noduri de comunicații;

• ***pregătire, consiliere și dezvoltare de capabilități specifice*** – acest subdomeniu al cooperării a devenit mai evident după sfârșitul Războiului Rece, când serviciile de informații occidentale s-au implicat activ în reformarea sectorului de securitate al fostelor state comuniste aflate în tranziție spre democrație și economia de piață. Consilierea și sprijinul pot merge de la reformarea și până la crearea de noi instituții de la zero;

• ***sprijin cu echipamente și programe informatice*** – cooperarea în domeniu pregătirii este de regulă acompaniată cu furnizarea de echipamente și/sau programe informatice, în special în scopul dezvoltării de capabilități compatibile între parteneri. Un serviciu de informații puternic, avansat tehnologic, poate opta să doteze un serviciu partener mai puțin dezvoltat, iar în schimb să beneficieze de informațiile rezultate în urma operaționalizării respectivelor echipamente și/sau soft-uri.[15]

3. Avantajele cooperării pentru combaterea terorismului islamic transfrontalier

Unul dintre aspectele cele mai importante asociate cooperării internaționale între serviciile de informații o reprezintă ***accesul la date perisabile cu caracter acţional***, cum ar fi iminența unui atac/ atentat, indicii cu privire la o potențială agresiune sau alte elemente de interes imediat. Totodată, prin cooperare se poate dobândi acces pe spații unde un serviciu nu are libertate de mișcare sau chiar se află în relații ostile cu statul respectiv. Cazuistica disponibilă public este ofertantă sub acest aspect, pornind de la exemple precum cel al lui Oleg Penkovski, recrutat de britanici, dar exploatat în comun cu partenerii americani. Colonelul Penkovski, prin poziția pe care o ocupa în cadrul serviciului militar de informații al Uniunii Sovietice, a pus la dispoziția americanilor date cu privire la capabilitățile militare sovietice și bazele de rachete nucleare din Cuba. Pe timpul crizei rachetelor din Cuba, 16-28 octombrie 1962, informațiile furnizate de Penkovski au permis liderilor americani să poată evalua cu precizie orizontul de timp pe care îl aveau la dispoziție pentru a împiedica operaționalizarea rachetelor sovietice cu rază medie de acțiune la o distanță de câteva sute de kilometri de teritoriul american. De altfel, Penkovski este creditat de către CIA ca fiind una dintre persoanele cheie care au schimbat cursul Războiului Rece[16].

Un alt exemplu relativ recent, care s-a bucurat de o expunere intensă în mass media și care demonstrează că în domeniul terorismului chiar și serviciile competitoare aleg să coopereze este legat de relația SUA – Rusia. În decembrie 2017, CIA a pus la dispoziția Serviciului Federal de Securitate (*FSB*) rus informații care au dus la dejucarea unei serii de atentate orchestrate de o celulă teroristă asociată organizației Stat Islamic. Țintele vizate erau catedrala ortodoxă Kazan și alte locații publice aglomerate din Sankt Petersburg. Ca urmare a acestui eveniment, președintele rus, Vladimir Putin, l-a sunat pe omologul său american, Donald Trump, pentru a-i mulțumi pentru sprijinul acordat[17].

Cooperarea internațională, probabil mai mult decât orice alt instrument din arsenalul serviciilor de informații, joacă un rol vital pentru combaterea terorismului islamic transfrontalier, reprezentat de organizații precum Stat Islamic sau Al-Qaida. Dată fiind extinderea geografică a acțiunilor acestor grupări, nu este realist pentru niciun stat să se angajeze într-un efort unilateral de implicare directă în toate locațiile posibile de acțiune. Chiar dacă acest lucru ar fi posibil, ar însemna o risipă majoră de resurse, care nu poate fi susținută pe termen lung sau nu poate fi tolerată de cetățenii plătitori de taxe, care au nevoie de rezultate vizibile, cuantificabile[18]. Mai mult, este de așteptat ca pe arealul său de responsabilitate orice serviciu de informații autohton să dețină un avantaj competitiv pe anumite problematici, fie chiar și prin simplu fapt că personalul său este indigen. Prin expertiza pe care o deține pe un anumit spațiu serviciul de informații local are o și mai bună înțelegere a problematicii, fapt ce poate sprijini partenerul care beneficiază de pe urma cooperării în demersul analitic sau de operaționalizare a informațiilor. Astfel, prin cooperare, serviciile de informații își ***eficientizează efortul***, iar contribuția reciprocă acționează ca un ***multiplicator al capabilităților individuale*** și permite părților să acopere spații vaste[19].

În contextul analizării terorismului islamic transfrontalier este important să conștientizăm că dimensiunea transfrontalieră face ca activitatea serviciilor de informații să se extindă inevitabil în jurisdicția altor organizații similare. Acest lucru îngreunează activitatea deoarece, indiferent de resursele și potențialul unui serviciu, acesta nu poate acoperi eficient și permanent tot globul. Cooperarea

---

[15] Hans Born, Ian Leigh, Aidan Wills, *op. cit.*, 2015, pp. 18-25.
[16] ***, *The Capture and Execution of Colonel Penkovsky, 1963*, Central Intelligence Agency, 30 April 2013, URL: https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/colonel-penkovsky.html, accesat la 18.03.2020.
[17] Vladimir Isachenkov, "Putin thanks Trump for CIA tip he says stopped bomb plot", în *Associated Press News*, 18 December 2017, URL: https://www.apnews.com/0531697a83504a3fbc907294551972ba, accesat la 19.03.2020.
[18] Sorin Topor, *O scurtă istorie a terorismului – comentată şi interpretată*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2013, pp. 156-160.
[19] Daniel Byman, "Intelligence Liaison and Counterterrorism: A Quick Primer", în *Lawfare*, 16 May 2017, URL: https://www.lawfareblog.com/intelligence-liaison-and-counterterrorism-quick-primer, accesat la 09.03.2020.

internațională în domeniul informațiilor permite ***organizarea și desfășurarea de operații în comun*** cu parteneri ocazionali sau tradiționali.

În 2002, Serviciul Britanic de Securitate, cunoscut ca și MI-5, a finalizat Operația „Samnite" prin care a zădărnicit eforturile unei facțiuni ale organizației teroriste Real IRA de a obține explozivi, armament și muniție pentru organizarea de atacuri împotriva forțelor de securitate britanice din Irlanda de Nord. Serviciile britanice au aflat despre intenția extremiștilor nord-irlandezi și au infiltrat în cercul lor un ofițer sub acoperire, pozând ca etnic arab, membru al serviciilor de informații irakiene. Monitorizarea suspecților și interacțiunea cu aceștia a presupus deplasări în mai multe țări europene, precum Portugalia, Franța, Slovacia, Austria și Ungaria. Conform datelor disponibile, „Samnite" a fost prima operație din istoria MI-5 în cadrul căreia toate informațiile au fost culese în afara teritoriului Marii Britanii și ar fi fost imposibil de realizat fără colaborarea și implicarea activă a serviciilor locale din respectivele state[20].

Un alt avantaj asociat cooperării este ***găzduirea de baze și echipamente și sprijinul specific de infrastructură***. Statele naționale și serviciile lor de informații încheie uneori acorduri de cooperare în domeniul securității, unul dintre aspectele negociate fiind crearea cadrului legal pentru construirea unor baze operaționale sau dislocarea de echipamente și tehnică aparținând uneia dintre părți pe teritoriul național al celeilalte părți. Acest lucru permite amplasarea capabilităților în vecinătatea unor ținte, beneficiind totodată de anumite forme de sprijin din partea statului gazdă pe linie de securitate, infrastructură, mobilitate și altele. Această dimensiune a cooperării este evidentă în anumite situații, cum este cazul comunității *Five Eyes* – un parteneriat al serviciilor de informații din Australia, Canada, Noua Zeelandă, Marea Britanie și SUA[21].

După declanșarea de către SUA a „războiului global împotriva terorii", acest gen de cooperare s-a extins. Spre exemplu, în perioada 2002-2009, în Paris a funcționat un centru internațional de combatere a terorismului, cunoscut sub denumirea de *Alliance Base*. Finanțat în mare măsură de către CIA, *Alliance Base* era responsabil pentru analizarea deplasărilor transnaționale ale suspecților de terorism și orchestra operații pentru reținerea sau spionarea acestora. *Alliance Base* reprezintă un exemplu de cooperare internațională în domeniul combaterii terorismului, în speță prin încheierea de acorduri secrete între diferite servicii de informații[22]. Din nefericire, după aproape șapte ani de activitate și o serie de succese, în 2009, activitatea *Alliance Base* a fost suspendată pe fondul neînțelegerilor dintre administrația de la Casa Albă și cea de la Versailles[23].

Cooperarea internațională între serviciile de informații poate fi folosită pentru ***constituirea și exploatarea unui canal neoficial de comunicare*** între statele care la nivel oficial au suspendat relațiile diplomatice. În astfel de situații, se exploatează faptul că serviciile de informații au acces până la cel mai înalt nivel al conducerii statelor și se pot astfel schimba cu rapiditate mesaje pentru clarificarea unor evenimente, evitarea unor potențiale conflicte sau negocierea unor concesii reciproce[24].

Summitul din 2018, desfășurat în Singapore între liderul nord-coreean, Kim Jong-un, și președintele american, Donald Trump, a fost rezultatul a aproape zece ani de diplomație neoficială. Summitul a fost prima întâlnire oficială între liderii celor două state și s-a concretizat prin semnarea mai multor acorduri de natură să detensioneze tensiunile din peninsula coreeană. Menținerea deschisă a comunicării inter-servicii a permis de-a lungul timpului evitarea escaladării unor conflicte punctuale, a facilitat desfășurarea de negocieri pentru eliberarea unor deținuți, recuperarea rămășițelor unor militari căzuți pe timpul războiului și altele. Anterior Summitului din Singapore, cooperarea între cei doi adversari tradiționali s-a concretizat inclusiv prin două vizite ale reprezentanților CIA în capitala nord-coreeană, pe timpul administrației Obama[25].

4. Riscuri și limite asociate cooperării pentru combaterea terorismului islamic transfrontalier

Dincolo de beneficiile evidente ale cooperării

---

[20] Tom Parker, "United Kingdom: Once More unto the Breach", în Gary J. Schmitt (ed.), *Safety, Liberty, and Islamist Terrorism: American and European Approaches to Domestic Counterterrorism*, The American Enterprise Institute Press, Washington, D.C., 2010, p. 28; Gordon Rayner, "Real IRA commander caught in MI5 arms dealing sting", în *The Telegraph*, 30 June 2010, URL: https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/northernireland/7864018/Real-IRA-commander-caught-in-MI5-arms-dealing-sting.html, accesat la 22.03.2020.

[21] ***, *Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council (FIORC)*, Office of the Director of National Intelligence, Washington, D.C., URL: https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/enterprise-capacity/chco/chco-related-menus/chco-related-links/recruitment-and-outreach/217-about/organization/icig-pages/2660-icig-fiorc, accesat la 23.03.2020.

[22] Dana Priest, "Help From France Key In Covert Operations", în *The Washington Post*, 3 July 2005, URL: https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2005/07/03/help-from-france-key-in-covert-operations/8b37653a-0dcc-405d-8ce0-5dd6a52a6fcf, accesat la 21.03.2020.

[23] David Servenay, "Terrorisme: pourquoi Alliance Base a fermé à Paris", în *L'Obs*, 10 novembre 2016, URL: https://www.nouvelobs.com/rue89/rue89-monde/20100524.RUE6722/terrorisme-pourquoi-alliance-base-a-ferme-a-paris.html, accesat la 23.03.2020.

[24] Michael E. DeVine, *United States Foreign Intelligence Relationships: Background, Policy and Legal Authorities, Risks, Benefits*, CRS Report R45720, Congressional Research Service, Washington, D.C., 15 May 2019, p. 16.

[25] Michael R. Gordon, Warren P. Strobel, "U.S. and North Korean Spies Have Held Secret Talks for a Decade", în *The Wall Street Journal*, 21 January 2019, URL: https://www.wsj.com/articles/u-s-and-north-korean-spies-have-held-secret-talks-for-a-decade-11548091335, accesat la 20.03.2020.

externe, instituțiile din domeniul securității naționale nu trebuie să se bazeze exclusiv pe această formă de lucru pentru a-și acoperi nevoile informative pe palierul de combatere a terorismului.

Una dintre metodele uzitate pentru întărirea cooperării cu diverși parteneri este oferirea de ***pregătire de specialitate și furnizarea de echipamente***. În timp, acest lucru se poate dovedi contraproductiv. Spre exemplu, SUA (prin CIA) și Israelul (prin Mossad) au sprijinit Iranul pe timpul șahului Mohammad Reza Pahlavi pentru înființarea, în 1957, a poliției secrete, SAVAK[26]. Însă, odată cu revoluția islamică din 1979, regimul de la Teheran s-a transformat dintr-un potențial aliat într-un adversar redutabil[27].

O altă speță care demonstrează riscurile asociate furnizării de echipamente și pregătire este experiența implicării americane în Afganistan. În cadrul Operației *Cyclone*, în anii '80, CIA a furnizat mujahedinilor talibani circa 2.000-2.500 de lansatoare de rachete portabile sol-aer Stinger pentru a le utiliza împotriva forțelor sovietice invadatoare[28]. După retragerea sovieticilor din Afganistan, CIA a încercat să recupereze rachetele rămase, însă, conform unor estimări din 1996 ale oficialilor americani, talibanii dețineau încă aproximativ 600 de lansatoare. De-a lungul timpului, acestea au ajuns în mâinile unor organizații teroriste sau ale unor guverne ostile, precum cel din Coreea de Nord[29]. În 2001, odată cu lansarea de către SUA a ofensivei globale împotriva Al-Qaida, Pentagonul estima că talibanii mai aveau circa 200-300 de sisteme Stinger. Din fericire, deși piloții americani au raportat că s-a tras asupra lor cu rachete antiaeriene, nicio aeronavă nu a fost doborâtă[30].

Cooperarea poate fi afectată negativ și de faptul că serviciul care primește informațiile are, cel mult, ***posibilități limitate de verificare și validare informativă și de securitate a surselor de la care au fost obținute datele***. Probabil cel mai elocvent exemplu în acest sens este reprezentat de atacul sinucigaș al doctorului iordanian, de origine palestiniană, Humam Khalil Abu-Mulal al-Balawi. Al-Balawi fusese recrutat de către serviciile iordaniene, deoarece avea conexiuni în cadrul Al-Qaida. În baza strânselor relații de cooperare cu serviciul omolog din SUA, iordanienii au acceptat predarea sursei către CIA. Inițial al-Balawi a colaborat cu ofițerii iordanieni și cei americani, acționând ca un agent dublu infiltrat în organizația teroristă. Odată ajuns în Afganistan, unde avea misiunea de a se infiltra la nivelul conducerii Al-Qaida, al-Balawi a trădat din nou și a devenit agent triplu. Pe data de 30 decembrie 2009, al-Balawi și-a detonat vesta explozivă după ce a fost introdus în baza militară americană Chapman din Khost, Afganistan, fără efectuarea procedurilor de verificare specifice. Atacul sinucigaș a dus la moartea a șapte ofițeri CIA și unul iordanian, fiind al doilea cel mai sângeros incident din istoria CIA, după atacul asupra ambasadei americane din Beirut, în 1983[31].

În domeniul combaterii terorismului islamic transfrontalier, cooperarea externă aduce adeseori la aceeași masă parteneri care provin din state cu sisteme de valori și norme juridice diferite, fapt ce poate duce la expunerea la ***abuzuri ale drepturilor omului*** de către una dintre părți. În „războiul global împotriva terorii", CIA a fost acuzată că s-a folosit de partenerii săi pentru transferul, detenția și chiar interogarea unor suspecți, încălcând în mod flagrant drepturile acestora. CIA a reținut, chiar a răpit persoane suspecte, după care le-a transportat în state terțe cu intenția de a fi interogate, inclusiv prin tortură. Chiar dacă încălcarea drepturilor omului cade, în mare măsură, în culpa agenției americane, cel puțin la nivelul opiniei publice, o parte din vină poate fi atribuită și statelor care au participat în cadrul acestor activități, fie prin furnizarea de informații, punerea la dispoziție a unor locații sau chiar și prin faptul că aveau cunoștință despre ceea ce se întâmpla și nu au reacționat[32].

Un alt aspect caracteristic cooperării informative este ***caracterul limitat*** sau ***lipsa de reciprocitate***. Mai precis, cooperarea este limitată la acele aspecte unde interesele partenerilor se suprapun, pe când pe anumite problematici este posibil, chiar probabil ca aceștia să se afle în competiție. Spre exemplu, SUA a dezvoltat parteneriate puternice cu țările europene, însă, pe de altă parte, dezvăluirile lui Edward Snowden au relevat că SUA intercepta în mod curent convorbirile liderilor europeni, ceea ce a creat tensiuni puternice între părți, această practică fiind considerată o încălcare fla-

---

26 SAVAK (Sāzmān-i-Attalāt Va Amnīyat-i-Keshvar) este denumirea în farsi a Organizaţiei de informaţii şi securitate națională a Iranului.

27 ***, *Iran: Information on SAVAK*, Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, 1 January 1991, URL: https://www.refworld.org/docid/3ae6aaa724.html, accesat la 10.03.2020.

28 Cristopher Woody, "'A fighting war with the main enemy': How the CIA helped land a mortal blow to the Soviets in Afghanistan 32 years ago", în *Business Insider*, 2 October 2018, URL: https://www.businessinsider.com/32-year-anniversary-of-first-stinger-missile-use-in-afghanistan-2018-9, accesat la 12.03.2020.

29 Matthew Schroeder, "Stop Panicking About the Stingers", în *Foreign Policy*, 28 July 2010, URL: https://foreignpolicy.com/2010/07/28/stop-panicking-about-the-stingers, accesat la 14.03.2020.

30 Cristopher Woody, *op. cit.*, 2 October 2018.

31 Bruce Riedel, "The remarkable case of the triple agent and the bombing in Khost, Afghanistan", *The Brookings Institution*, Washington, D.C., 6 December 2019, URL: https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/12/06/the-remarkable-case-of-the-triple-agent-and-the-bombing-in-khost-afghanistan, accesat la 20.03.2020.

32 Ross W. Bellaby, "Extraordinary rendition: expanding the circle of blame in international politics", în *The International Journal of Human Rights*, Volume 22, Issue 4, Taylor & Francis Inc., 2018, p. 574.

grantă a încrederii[33].

Un alt eveniment ce relevă indubitabil limitele cooperării este operația *Neptune Spear* a forțelor speciale americane pentru capturarea/uciderea liderului Al-Qaida, Osama bin Laden. Deși, după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, odată cu invadarea Afganistanului, SUA a dezvoltat cooperarea cu Pakistanul pentru combaterea talibanilor, relația nu s-a bazat pe o colaborare deschisă și încredere reciprocă. Dimpotrivă, în aprilie 2011, într-un interviu acordat mass media pakistaneze, amiralul Michael Mullen, șeful Statului Major Întrunit american, declara public faptul că serviciul de la Islamabad are o relație îndelungată cu rețeaua Haqqani. Cu alte cuvinte, oficialul american nu numai că a acuzat partenerul pakistanez că nu face tot ceea ce îi stă în putință pentru a preveni folosirea teritoriului Pakistanului de către talibani, dar mai mult chiar sprijină în mod activ o grupare afiliată acestora[34]. La nici două săptămâni de la aceste declarații, pe 2 mai 2011, SUA a lansat pe teritoriul pakistanez operația *Neptune Spear*, fără notificarea autorităților de la Islamabad[35].

Concluzii

Analiza cooperării internaționale în domeniul informațiilor și a rolului pe care aceasta îl joacă în combaterea terorismului islamic transfrontalier relevă o serie de tendințe cu caracter universal. În istoria recentă, cooperarea a cunoscut o dezvoltare fără precedent, atât din punct de vedere cantitativ, prin volumul de informații tranzitate, cât și calitativ, prin formele diverse pe care cooperarea le îmbracă. Pe cale de consecință, cooperarea a dobândit o poziție privilegiată pe scena relațiilor internaționale politice, militare și de securitate[36].

Adesea, combaterea terorismului global transnațional nu este munca unor eșaloane militare mari și nici a unor grupuri mici de forțe speciale, ci mai degrabă a unui grup restrâns de ofițeri de informații care lucrează umăr la umăr cu omologi din alte state, uneori sub auspiciile unor acorduri de cooperare punctuale, provizorii. Prin astfel de activități a fost posibilă identificarea, urmărirea și capturarea sau uciderea majorității teroriștilor islamici care au intrat în atenția serviciilor de informații în afara teatrelor de operații din Orientul Mijlociu sau Afganistan.

În combaterea terorismului global transnațional, cooperarea internațională reprezintă o dimensiune majoră a activității serviciilor de informații, însă acestea nu trebuie să cadă în extrema externalizării totale a acestei capabilități către alți parteneri. Cooperarea suplinește în mare măsură, dar nu trebuie să înlocuiască capacitatea acţională directă, unilaterală. Cheia succesului în lupta împotriva organizațiilor teroriste cu ambiții globale o reprezintă dezvoltarea parteneriatelor prin găsirea „monedei de schimb” potrivite, care să ajute la atingerea obiectivelor comune, cât și a celor individuale, simultan cu protejarea surselor și metodelor proprii fiecăreia dintre părțile implicate.

[33] James Ball, “NSA monitored calls of 35 world leaders after US official handed over contacts”, în *The Guardian*, 25 Octomber 2013, URL: https://www.theguardian.com/world/2013/oct/24/nsa-surveillance-world-leaders-calls, accesat la 21.03.2020.

[34] ***, “Pakistan’s ISI has links with Haqqani militants: U.S.”, *Reuters*, 20 April 2011, URL: https://www.reuters.com/article/us-pakistan-usa-haqqani-idUSTRE73J3ZG20110420, accesat la 20.03.2020.

[35] Charles Faddis, “Bin Ladin’s Location Reveals Limits of Liaison Intelligence Relationships”, în *CTC Sentinel*, Special Issue, Combating Terrorism Center at West Point, May 2011, p. 15.

[36] Adam D.M. Svendsen, “Intelligence Liaison”, *Association of Former Intelligence Officers*, Falls Church, Virginia, 28 May 2015, URL: https://www.afio.com/publications/SVENDSEN%20Intel%20Liaison%2028May2015l.pdf, accesat la 07.03.2020.

Bibliografie:

1. ***, *Counterintelligence Glossary – Terms & Definitions of Interest for CI Professionals*, U.S. Department of Defense, 9 June 2014.
2. ***, *Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council (FIORC)*, Office of the Director of National Intelligence, Washington, D.C., URL: https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/enterprise-capacity/chco/chco-related-menus/chco-related-links/recruitment-and-outreach/217-about/organization/icig-pages/2660-icig-fiorc.
3. ***, *Globalizing Torture. CIA Secret Detention and Extraordinary Rendition*, Open Society Justice Initiative, Open Society Foundations, New York, 2013.
4. ***, *Iran: Information on SAVAK*, Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, 1 January 1991, URL: https://www.refworld.org/docid/3ae6aaa724.html.
5. ***, “Pakistan’s ISI has links with Haqqani militants: U.S.”, *Reuters*, 20 April 2011, URL: https://www.reuters.com/article/us-pakistan-usa-haqqani-id USTRE73J3ZG20110420.
6. ***, *The Capture and Execution of Colonel Penkovsky, 1963*, Central Intelligence Agency, 30 April 2013, URL: https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/colonel-penkovsky.html.
7. AZIZIAN, Rouben, “A Marriage of Convenience: Russia and U.S. Foreign Policy”, în *Asian Affairs: An American Review*, Volume 30, Issue 2, Taylor & Francis Inc., 2003.
8. BALL, James, “NSA monitored calls of 35 world leaders after US official handed over contacts”, în *The Guardian*, 25 Octomber 2013.
9. BELLABY, Ross W., “Extraordinary rendition: expanding the circle of blame in international politics”, în *The International Journal of Human Rights*, Volume 22, Issue 4, Taylor & Francis Inc., 2018.

10. BORN, Hans; Ian LEIGH, Aidan WILLS, *Making International Intelligence Cooperation Accountable*, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Printing Office of the Parliament of Norway, 2015.
11. BYMAN, Daniel, "Intelligence Liaison and Counter-terrorism: A Quick Primer", în *Lawfare*, 16 May 2017.
12. DEVINE, Michael E., *United States Foreign Intelligence Relationships: Background, Policy and Legal Authorities, Risks, Benefits*, CRS Report R45720, Congressional Research Service, Washington, D.C., 15 May 2019.
13. FADDIS, Charles, "Bin Ladin's Location Reveals Limits of Liaison Intelligence Relationships", în *CTC Sentinel*, Special Issue, Combating Terrorism Center at West Point, May 2011.
14. GORDON, Michael R.; Warren P. STROBEL, "U.S. and North Korean Spies Have Held Secret Talks for a Decade", în *The Wall Street Journal*, 21 January 2019.
15. HAMMING, Tore, "The 2016 Copenhagen 'Matchstick' Terror Plot and the Evolving Trans-national Character of Terrorism in the West", în *CTC Sentinel*, Volume 12, Issue 11, Combating Terrorism Center at West Point, December 2019.
16. ISACHENKOV, Vladimir, "Putin thanks Trump for CIA tip he says stopped bomb plot", în *Associated Press News*, 18 December 2017.
17. LEFEBVRE, Stephane, "The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation", în *International Journal of Intelligence and Counter-Intelligence*, Volume 16, Issue 4, Taylor & Francis Inc., 2003.
18. PARKER, Tom, "United Kingdom: Once More unto the Breach", în Gary J. SCHMITT (ed.), *Safety, Liberty, and Islamist Terrorism: American and European Approaches to Domestic Counter-terrorism*, The American Enterprise Institute Press, Washington, D.C., 2010.
19. PRIEST, Dana, "Help From France Key In Covert Operations", în *The Washington Post*, 3 July 2005.
20. RAYNER, Gordon, "Real IRA commander caught in MI5 arms dealing sting", în *The Telegraph*, 30 June 2010.
21. RIEDEL, Bruce, "The remarkable case of the triple agent and the bombing in Khost, Afghanistan", *The Brookings Institution*, Washington, D.C., 6 December 2019.
22. RUDNER, Martin, "Hunters and Gatherers: The Intelligence Coalition Against Islamic Terrorism", în *International Journal of Intelligence and Counter-Intelligence*, Volume 17, Issue 2, Taylor & Francis Inc., 2004.
23. SCHROEDER, Matthew, "Stop Panicking About the Stingers", în *Foreign Policy*, 28 July 2010.
24. SCHWARTZ, Jonathan B., "Dealing with a "Rogue State": The Libya Precedent", în *The American Journal of International Law*, Volume 101, Issue 3, Cambridge University Press, July 2007.
25. SERVENAY, David, "Terrorisme: pourquoi Alliance Base a fermé à Paris", în *L'Obs*, 10 novembre 2016.
26. SVENDSEN, Adam D.M., "Intelligence Liaison", *Association of Former Intelligence Officers*, Falls Church, Virginia, 28 May 20.
27. TOPOR, Sorin, *O scurtă istorie a terorismului – comentată şi interpretată*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", București, 2013.
28. TOPOR, Sorin, *Terorismul cibernetic*, Editura Top Form, București, 2019.
29. WOODY, Cristopher, "'A fighting war with the main enemy': How the CIA helped land a mortal blow to the Soviets in Afghanistan 32 years ago", în *Business Insider*, 2 October 2018.

Colocviu strategic
Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Pagină web: https://cssas.unap.ro/ro/cs.htm
e-ISSN 1842-8096, 706/2020

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Adresă: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: https://cssas.unap.ro